

**ТВОРИ С.ВОРОБКЕВИЧА В РЕПЕРТУАРІ ХОРІВ ГАЛИЧИНИ Й
БУКОВИНИ****(кінець XIX – перша третина XX ст.)**

У статті автор розглядає хорові композиції С.Воробкевича, які входили до популярного репертуару аматорських колективів Галичини й Буковини ("Боян", "Бандурист", "Сурма", "Академічне братство", "Зоря" та ін.).

Ключові слова: *хорове мистецтво, аматорство, репертуар.*

Відомий композитор, поет, фольклорист, священик, педагог, громадський діяч XIX ст. Сидір Воробкевич мріяв про той час, коли рідна Буковина "...мов колосиста, мов хвилююча пшениця, краснуватися і пишатися буде" [21, с.3], а її пісні вільно лунатимуть над оновленим краєм. Він упродовж чотирьох десятиліть невтомно працював на ниві української культури, відстоював її право на існування в умовах австро-угорського поневолення.

Протягом життя композитор вивчав і записував пісенний фольклор, був закоханий у народну пісню, яку "...так серцю присвоїв, що лиш в тім тоні співати знає і борше заніміє, як його лишиться" [22, с.4].

С.Воробкевич, як і А.Вахнянин, В.Матюк, Д.Січинський, О.Нижанківський, Ф.Колесса, був послідовником творчих принципів М.Лисенка. Композитор створив велику кількість оригінальних хорових творів на власні тексти (близько 250), поезії Т.Шевченка, І.Франка, М.Шашкевича, Ю.Федьковича та ін. (понад 150), які набули популярності ще за життя автора й увійшли до репертуару численних співочих колективів.

С.Людкевич відзначав, що "Воробкевич, набравшись доволі систематичної, хоч дешевої і односторонньої музикальної рутини, опертої на німецьких взірцях, писав багато, легко і скоро, не передумуючи і не переживаючи того, що йому несла моментальна, не раз буденна уява..." [11, с.284]. Все ж композитор зумів виробити індивідуальні риси хорового письма. Творам С.Воробкевича притаманні "щира ліричність і задушевність, прозора гармонічна фактура і простота форми" [1, с.26].

С.Воробкевич був одним із перших музичних інтерпретаторів поетичних текстів Т.Шевченка. З цього приводу С.Людкевич зауважував: "З-поміж других композиторів, що вміли підложити вокальну музику під більше число поезій Шевченка, слід би з XIX ст. назвати ...галицько-буковинського поета І.Воробкевича з його 13-ма мужеськими хорами на тексти Шевченка. ...12 пісень на мужеський хор до слів Т.Шевченка. Вид. "Станіславівського Бояна", ч.22. Один недрукований хор "Ой по горі ромен цвіте" звісний у переробці Н.Вахнянина ("Муз. бібліотека "Львівського Бояна")" [12, с.257–258].

Хорові твори Воробкевича часто звучали в програмах концертів, присвячених Т.Шевченку, в його рідній Буковині. "Уже в 1869 р. виконувався...

хор “Ой чого ти почорніло” під псевдонімом І.Морозенка, на початку 70-х рр. у програмах концертів з’явилися “Заросли шляхи тернами”, “Огні горять”, “Ой по горі ромен цвіте” та ін.” [20, с.115].

“Деякі з його [Воробкевича – *І.Б.*] пісень на мужеський хор, як: “Ой по горі ромен цвіте”, “Ой чого ти почорніло”, “Думи мої” (кінєць заспіву) та “Огні горять”, зискали собі навіть значну популярність в аматорських співочих кругах у Галичині й на Буковині завдяки деяким мелодичним прикметам та “ефектним” хоровим манерам цього композитора”, – відзначав С.Людкевич [12, с.259].

Низка творів потребувала доопрацювання. Цікаві знахідки та раціональні зерна композицій С.Воробкевича спонукали Д.Січинського, А.Вахнянина та С.Людкевича до редагування кращих із них. “В блискучій редакції Людкевича (1928) цікавий задум хору “Огні горять” набув справді артистичної форми” [20, с.116]. За редакцією А.Вахнянина у Шевченківських концертах часто виконувалися хори С.Воробкевича “Ой по горі ромен цвіте”, а також “Думи мої” (зредатовані Г.Топольницьким)” [20, с.117].

С.Людкевич писав: “...щойно після надрукування або підготовлення до виконання таких творів, які композитори залишили у фрагментарному, неповному вигляді (приміром, ... І.Воробкевича “Огні горять” та ін.), вони стали репертуарними та часто і з успіхом виконуваними нашими хоровими гуртками” [18, с.372].

Хорові твори С.Воробкевича набули популярності, повсюдно співалися, часом навіть фольклоризувалися й тому “...довгі роки становили і ще нині становлять добру культурну поживу наших хорових гуртків”, – констатував С.Людкевич [10, с.333].

Спробуємо зробити невеликий екскурс в історію і встановити (у можливій хронологічній послідовності), які твори С.Воробкевича входили до репертуару співочих колективів Галичини та Буковини.

Відомо, що мандрівний комітет етнографічного товариства “Академічне братство” влаштовував подорожі по краю. У третій студентській мандрівці (1885 р.) по Поділлі та Буковині (Тернопіль – Теребовля – Копичинці – Гусятин – Чортків – Заліщики – Чернівці) хор підготував програму, в якій поряд із композиціями М.Лисенка, М.Вербицького, І.Лаврівського, А.Вахнянина звучали твори “буковинського композитора Воробкевича – “Чом красна Буковино”, “Думи мої”, “Широкий луг”, “Думка”, “Коби-м била зозуля”, “Сині очі” [5, с.355]. У Тернополі хор “мандрівників” виступив у спільному концерті з хором с.Денисова під керівництвом о.Й.Вітошинського. У репертуарі аматорського сільського хору було “багато народних пісень, а також творів українських композиторів – Вербицького, Вахнянина, Лисенка, Лаврівського, Воробкевича та ін.” [5, с.357].

У 1887 р. чернівечкі студенти-українці (за прикладом львівського студентства) влаштували мандрівку, у концертній програмі якої прозвучали “...народні пісні, а також сім хорів С.Воробкевича, серед яких – два нових – “Ой дівчино, ти рибчино” і спеціально написаний для студентів “Згадай мене, мила” [5, с.362].

29 травня того ж року зусиллями культурно-просвітницьких організацій Чернівців (“Руська бесіда”, “Народний дім”, “Драматичне товариство” студентський “Союз”) було відзначено 25-річчя літературно-громадської та композиторської діяльності С.Воробкевича. “З’єднані чоловічі хори Чернівців виконали ряд творів ювіляра, серед яких “Задзвенімо разом, браття” і “Чом, красна Буковино” [1, с.16–17].

У 1888 р. хоровий гурток львівських студентів виступив перед громадськістю Чернівців. У програмі, виконаній студентським хором, прозвучало кілька творів С.Воробкевича, “...в тому числі... “Ой дівчино, ти рибчино” на слова С.Руданського” [5, с.362].

У червні 1891 р. співоче товариство “Львівський Боян” під керівництвом А.Вахнянина вперше влаштувало виїзні виступи у провінційних містах і селах, зокрема в Стрию і Лавочному. Концертну програму було представлено творами “Сині очі” Воробкевича, “Наша жизнь” Вахнянина, ...“Верховина”, “Коломийка” Лисенка, “До весни” Матюка [5, с.360].

Того ж 1891 р. “Львівський Боян” виступив на сцені Празького театру “Narodne divadlo” з нагоди 100-літнього ювілею першої чеської вистави. У виконанні хору прозвучав твір “Над Прутом” Воробкевича” [5, с.376].

Невеликі хори-ансамблі, що виникли в Галичині з метою доповнення “артистичних прогульок співацьких” хору “Академічного братства”, розгорнули активну концертну діяльність. Так, хор “дванадцятки” під керівництвом О.Нижанківського влаштував низку концертів 1891 р. Співаки включали до репертуару твори українських композиторів, зокрема: “М.Лисенка – ...“Іван Гус”, “На прю”, П.Ніщинського – “Закувала та сива зозуля”, І.Воробкевича – “Огні горять”, А.Вахнянина – “Ура, у бій” [23, с.16]. Ці мобільні хори, до складу яких входило 12–16 учасників із найкращими вокальними даними, виконували складні композиції, серед яких “Над Прутом” І.Воробкевича, “Крилець-крилець” В.Матюка, “Косар” С.Людкевича та інші” [23, с.88].

1 березня 1892 р. було влаштовано Шевченківський концерт у Перемишлі, в якому брав участь місцевий “Боян”. Перший концерт “Перемиського Бояна” під орудою М.Копка представив слухачам таку програму: “М.Копко – “До Русі” ..., І.Воробкевич – “Якби я була зозулею” ..., М.Лисенко – “Верховина” ..., В.Матюк – “Веснівка” [23, с.70].

26 березня 1896 р. спільними зусиллями учасників співочого товариства “Львівський Боян” і оркестру 80-го полку було влаштовано концерт на честь Т.Шевченка в Стрию. Хор під диригуванням С.Федака представив

слухачам такі твори: “Верховина”, “Ой пуцу я кониченька” М.Лисенка, “Вечорниці” П.Нішинського, “На музиці” Ф.Колесси, “В’язанка народних пісень” О.Нижанківського. Третім номером програми прозвучав твір І.Воробкевича “...“Пробудилась Русь” – чоловічий хор” [23, с.24]. Саме про цей твір писав С.Людкевич у статті “Наші видавництва і музикалії за останні літа (1900–1905)”: “Воробкевича “Збудилась Русь” належить може, до найбільше співних, хоч дуже простих укладом хорів” [15, с.359]. Саме ці риси сприяли популярності названого хорового твору.

Твори буковинця С.Воробкевича входили до репертуару “Бояна” у Стрию. Так, 1896 р. співоче товариство “Стрийський Боян” під орудою М.Гавриша влаштувало Шевченківський концерт. У програмі “хор “Бояна” виконав: М.Лисенка – “Ой, пуцу я кониченька”, І.Воробкевича – “Задзвонімо”, Ф.Колесси – “Вулицю”, Г.Топольницького – “Хустину”... Концерт на честь Шевченка перетворився у фестиваль української пісні” [23, с.79].

30 жовтня 1898 р. у Львові було заплановано проведення концерту на честь Івана Франка. З метою підготовки концертної програми “...голова ювілейного комітету звернувся ...ще осінню 1897 р. до українських композиторів, щоб створили музику до деяких творів Франка, але відгукнулись лише Микола Лисенко та Сидір Воробкевич (він надіслав композицію на чоловічий хор до “Ой ти, дівчино, з оріха зерня”)” [16, с.406]. Названий твір С.Воробкевича був надрукований у збірнику “Зів’ялі листки” і виконувався на ювілейному концерті І.Франка [20, с.115].

У 1898 р. відзначався піввіковий ювілей знесення панщини в Галичині. У концерті, присвяченому цій події, що відбувся в Коломиї, “...виступив... хор з Печеніжина, що виконав “3 окрушків” Ф.Колесси і “Огні горять” С.Воробкевича” [9, с.331–332].

17 лютого 1900 р. “Львівський Боян” влаштував концерт на честь Т.Шевченка, в якому брав участь відомий співак О.Мишуга. Першим номером у програмі прозвучав твір С.Воробкевича “Ой, чого ти почорніло”, виконалися також твори Лисенка “На прю”, “Б’ють пороги” [23, с.28].

28 червня 1901 р. відзначалася 10-та річниця діяльності “Львівського Бояна”. До програми ювілейного концерту “...були включені твори багатьох західноукраїнських композиторів від найстаріших до сучасних, наймолодших” [23, с.28–29], серед них і мішаний хор С.Воробкевича “Над Прутом”.

Видатною подією музичного й культурного життя Станіславова був концерт, присвячений 46-й річниці смерті великого Кобзаря. 19 березня 1907 р. “Станіславський Боян” (диригент Д.Січинський) виконав у концертній програмі твір С.Воробкевича “Минають дні” [23, с.84].

У кінці XIX – на початку XX століття популярними в мистецькому житті Галичини й Буковини стали ювілейні концерти, присвячені Т.Шевченку, І.Франку, М.Шашкевичу, Ю.Федьковичу та ін. Як приклад, наведемо концерти, що відбулися 19 листопада 1911 р. у Дрогобичі та Бориславі, присвячені

100-річчю від дня народження М.Шашкевича. У концертній програмі прозвучали три твори С.Воробкевича для чоловічого хору, виконані співаками “Дрогобицького Бояна” під орудою о.А.Рудницького, а саме:

“2) Та не дай, Господи, нікому – хор чоловічий з баритоновим соло

...4) Думи мої – чоловічий хор

...8) Тече вода з під явора – чоловічий хор” [6, с.4].

З приводу цього концерту рецензент “Голосу Підкарпаття” відзначав, що “Хори випали знаменито” [7, с.4].

Твори С.Воробкевича входили і до репертуару учнівських хорів. Так, 3 червня 1925 р. у залі “Сокола” в Станіславові відбувся концерт елевів Вищого музичного інституту. “У програму попису вставлено також кілька продукцій жіночого хору учениць учительської семінарії під орудою проф. Музичного інституту п. І.Козака. Поминаючи трохи пестрий та случайний вибір точок програми (Лаврівського “Красна зоре”, Воробкевича “Там, де Татран”...й ін. та не конче “автентичну” переробку цих творів на жіночий хор з мішаного...) можна все-таки признати, що продукції ті вийшли у виконанні під оглядом ритмічним, інтонаційним, як і динамічно-модуляційним бездоганно...”, – відзначав С.Людкевич [14, с.494].

26 травня 1929 р. у Львові та 5 червня 1929 р. в Перемишлі відбулися ювілейні концерти з нагоди 100-літніх роковин заснування єпископом І.Снігурським першого мистецького хору при греко-католицькій церкві в Перемишлі. На музичному фестивалі, влаштованому “Львівським Бояном”, виступили такі співочі колективи: “Перемиський Боян”, “Стрийський Боян”, чоловічі хори “Бандурист” і “Сурма” та хор богословів. У II частині концерту прозвучали: “1) А.Вахнянина: Ой нависли; 2) В.Матюка: З тої гори високої; 3) І.Лаврівського: Осінь і 4) Красне зоре; 5) О.Нижанковського: Вечірня пісня і 6) Гуляли; 7) Б.Вахнянина: Садок вишневий; 8) І.Воробкевича: Задзвенімо”; 9) М.Лисенка: Пливе човен; 10) К.Стеценка: Сон; 11) і 12) М.Леонтовича: Літні тони і Льодолом.

Не інтерпретацією, але зіспіванням голосів і взагалі кращою емісією вибилися мужеські хори понад мішані”, – відзначав рецензент [2, с.22].

Про твір С.Воробкевича С.Людкевич, зокрема, наголошував: “Поезії М.Шашкевича “Дайте руки, юні друзі” і Воробкевича “Задзвенімо разом, браття” стають застольними молодіжними піснями” [17, с.412], що було свідченням їхньої популярності серед молоді.

І червня 1930 р. у Львові відбувся ювілейний концерт академічного хору “Бандурист”, присвячений 25-й річниці діяльності товариства. “Хор старого “Бандуриста”, хоч і дуже поріджений в часі світової і визвольної війни..., відспівав з подиву гідним запалом і темпераментом два старі, а все молоді твори: Наталя Вахнянина “Урра, в бій” і Воробкевича “Задзвенімо” [19, с.523]. “Бурею оплесків привитано появу хору довоєнних членів

“Бандуриста” (понад 30 осіб), що під проводом проф. І.Смолинського, свого першого диригента відспівали з запалом “Урра, в бій” А.Вахнянина і “Задзвенімо” С.Воробкевича (на *bis*). Голоси у старих “бандуристів” ще цілком свіжі і сильні, особливо тенори, яких брак тепер так дає ся відчувати. Не диво, що перед війною робили вони “фурори” своїми виступами по цілій Східній Галичині”, – наголошував дописувач “Бояна” [8, с.75].

Твори С.Воробкевича були репертуарними у концертах чоловічого хору “Сурма”. Так, у програмі, присвяченій 40-річчю заснування “Львівського Бояна” (13.04.1932 р.), співаки “Сурми” під керівництвом І.Охримовича виконали твір І.Воробкевича “Огні горять” [23, с.66]. Цей твір на текст Т.Шевченка був також окрасою репертуару хору с.Денисова на Поділлі [23, с.75].

Популярністю серед галицької громадськості користувався хор Д.Котка, що мав у своєму репертуарі твори буковинського композитора. Так, 1937 р. “Український хор” Д.Котка виступив у залі Польського музичного товариства м.Львова. “Щодо ...хорово-пісенної програми, то в ній, між відомими хоровими піснями різних авторів (Ф.Колесси, М.Гайворонського й ін.), були ...означені в програмі... “Огні горять” Воробкевича в моїй редакції”, – писав С.Людкевич [13, с.566].

Активну концертну роботу проводив “Коломийський Боян”. Зокрема, влітку 1937 і 1938 рр. хор влаштував низку концертів по селах Буковини. Програма включала різноманітні твори, серед яких “...хор селян з опери “Євгеній Онегін” П.Чайковського, “Огні горять” І.Воробкевича, “На бережку у ставка” М.Лисенка, “Галочка”. Н.Нижанківського...” [23, с.90].

Зусиллями учасників чоловічого хору ремісничого товариства “Зоря” у Дрогобичі (диригент о.С.Сапрун) було проведено характеристичний концерт “Старогалицька пісня” (1939 р). З програмою цього концерту колектив об’їздив навколишні міста. Серед 15 творів, представлених у програмі, було 3 твори С.Воробкевича, а саме: “Огні горять”, “Там, де Татран” і “Над Прутом” (афіша цього концерту зберігається у приватній збірці дрогобичанина п. Л.Коцана).

Музикознавці стверджують, що твори С.Воробкевича були в репертуарі польських співочих товариств “Лютня”, “Ехо”. В їхніх концертних програмах “...поряд з творами польських та інших авторів були також композиції М.Лисенка, Д.Бортнянського, І.Лаврівського, ...С.Воробкевича, М.Вербицького, О.Нижанківського...” [9, с.336].

Чи не найбільш популярними були твори С.Воробкевича в репертуарі “Буковинського Бояна”. До заснування цього товариства великою мірою спричинився С.Воробкевич, з ним він тісно співпрацював. Це співоче товариство виникло у 1899 р. в Чернівцях під впливом значного піднесення “Боянів” у Галичині. “Організувався він на базі існуючого “Драматичного

товариства” (заснованого 1884 р. – *І.Б.*) і мав на меті “плекати руську пісню, музику і штуку драматичну” [5, с.363–364]. “Буковинський Боян” став своєрідною творчою лабораторією С.Воробкевича.

Уже перші концерти “Буковинського Бояна” засвідчили українське спрямування репертуарної політики: перевага надавалася творам М.Лисенка та західноукраїнських композиторів. У 1899 р. відбувся концерт хору під орудою С.Смаль-Стоцького, у програмі якого прозвучали “Чом так скрито” В.Матюка, “Де срібнолентий Сян пливе” М.Копка, “В’язанка народних пісень” І.Біликовського, “На бережку”, “Ой пушу я кониченька” М.Лисенка. Прикметним є те, що до програми увійшли також 2 твори Воробкевича: “Над Прутом” і “Сині очі”. “Зрозумілою і близькою широким масам любителів музики була творчість І.Воробкевича. Тому так широко захоплено вітали на першому концерті “Бояна” хорові мініатюри композитора на власні тексти “Над Прутом” і “Сині очі”, – наголошував рецензент “Буковини” [3, с.2].

У березні 1901 р. громадськість Буковини відзначала 40-і роковини смерті Т.Шевченка. Концертна програма включала такі твори:

“1. Н.Вахнянин – “Ох, ішли наші славні козаченьки”.

2. Ф.Колесса – “Вулиця”.

3. І.Лаврівський – “Чом річенько домашня”.

4. М.Кумановський – “Тей, на горі жито”.

5. Ф.Колесса – “Козаки”.

6. І.Воробкевич – “Думи мої”.... [4, с.3].

Програма, до якої увійшли хорові твори українських композиторів, була виконана “Бояном” і в інших містах Буковини, зокрема дав в м.Кіцмані” [23, с.92].

У 1903 р. товариства “Боян” і “Руська бесіда” влаштували концерт, присвячений 40-річчю музичної діяльності С.Воробкевича. У програмі виконувалися хорові твори “Думи мої”, “Жаль дівчини”, “Чим красна Буковина” та інші” [23, с.93].

Отже, твори С.Воробкевича набули популярності не тільки на Буковині, а й по всій Галичині. До найбільш співаних треба віднести “Огні горять”, “Думи мої” (на слова Т.Шевченка), “Над Прутом у лузі”, “Там, де Татран”, “Задзвенімо разом, браття”, “Пробудилась Русь (на власний текст) та ін. Ці твори входили до репертуару співочих товариств, у першу чергу “Боянів”, “Бандуриста”, “Сурми”, “Українського хору”, інших аматорських колективів, які в першій половині ХХ ст. розвинули активну концертну діяльність, чим спричинилися до піднесення хорової культури.

Виконання творів С.Воробкевича численними аматорськими хорами Галичини й Буковини свідчило про їхнє входження в побут, концертне життя.

Завдяки своїй популярності твори композитора стали надбанням широких кіл музичної громадськості.

Ця розвідка не претендує на вичерпність дослідження і є лише першою спробою визначити популярність творів С.Воробкевича серед аматорських кіл Галичини й Буковини в окреслений історичний період.

1. Білінська М. Сидір Воробкевич. – К.: Музична Україна, 1982. – 47 с.
2. Боян. – 1929. – Ч.2-3. – Липень-серпень.
3. Буковина. – 1899. – 20 червня.
4. Буковина. – 1901. – Ч.12 – 9 березня.
5. Булат Т. Концертна діяльність // Історія укр. музики. – Т.2 / Ред. Т.Булат та ін. – К.: Наукова думка, 1989. – С.346–380.
6. Голос Підкарпаття. – 1911. – Ч.14. – 3 падолиста.
7. Голос Підкарпаття. – 1911. – Ч.16. – 24 падолиста.
8. Дописи // Боян. – 1930. – Ч.6-7. – Червень-липень.
9. Клин В., Мазепа Л. Концертно-музичне життя // Історія української музики. – Т.3 / Ред. М.Загайкевич та ін. – К.: Наукова думка, 1990. – С.314–339.
10. Людкевич С. Анатоль Вахнянин // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи – Львів: Дивосвіт, 1999. – Т.1. – С.333.
11. Людкевич С. Віктор Матюк // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи – Т.1. – Львів: Дивосвіт, 1999. – С.284.
12. Людкевич С. Вокальна музика на тексти поезій “Кобзаря” // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Львів: Дивосвіт, 1999. – Т.1. – С.255–269.
13. Людкевич С. З музичного життя у Львові. Виступ хору Котка // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Львів: Дивосвіт, 2000. – Т.2. – С.566.
14. Людкевич С. З музичного руху в Станіславові // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Львів: Дивосвіт, 2000. – Т.2. – С.494.
15. Людкевич С. Наші видавництва і музикалії за останні літа (1900–1905) // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Львів: Дивосвіт, 2000. – Т.2. – С.359.
16. Людкевич С. Перший Франківський концерт // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Львів: Дивосвіт, 2000. – Т.2. – С.406.
17. Людкевич С. Революційна пісня на Західній Україні // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Львів: Дивосвіт, 2000. – Т.2. – С.412.
18. Людкевич С.Тиберию Горобцю та іншим у відповідь // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Львів: Дивосвіт, 2000. – Т.2. – С.372.
19. Людкевич С. Ювілейний концерт “Бандуриста” // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. – Львів: Дивосвіт, 2000. – Т.2. – С.523.
20. Пархоменко Л. Хорова творчість // Історія укр. музики. – К.: Наукова думка, 1989. – Т.2. / Ред. Т.Булат та ін. – С.99–134.
21. Руслан. – 1907. – 25 березня.
22. Руслан. – 1907. – 3 червня.
23. Ханик Л. Історія хорового товариства “Боян”. – Львів, 1999. – 123 с.

Choral compositions of S.Vorobkevych in the certain historical period were in the repertoire of numerous amateur singing circles of Halychyna and Bukovyna (such as “Boyan”, “Banduryst”, “Surma”, “Academic Brotherhood”, “Zoria” and others) and they became rather popular.

Key words: choir art, amateur, repertoire.